

Osmangazi Belediyesi Kültür Sanat

OSMANGAZİ BELEDİYESİ'NİN ÜCRETSİZ YAYINIDIR.

SAYI : 7 | TEMMUZ 2026

OSMANGAZİ'NİN
GİZLİ KALMIŞ
KÜLTÜR
VARLIKLARI



1. Murad Hudâvendigâr

**Bursa'nın Kalbinde
Bir Hudavendigâr...**

1326-1389



**ERKAN
AYDIN**
OSMANGAZİ BELEDİYE BAŞKANI

Bursa'nın 1326 yılında fethiyle başlayan yedi asırlık serüveni, Osmanlı'nın kuruluşundan Cumhuriyet'in aydınlanmacı değerlerine uzanan, bu topraklarda şekillenen ortak bir hafızanın öyküsüdür. Bu şehir, çınar ağaçlarından külliyelerine, sokaklarından meydanlarına kadar, yüzyıllar içinde oluşmuş bir yaşam anlayışını ve şehir kültürünü bugüne taşır. Bu tarihsel birikim, zaman içinde dönüşerek Bursa'nın kimliğini belirleyen güçlü bir zemine dönüşmüştür.

Bugün bize düşen sorumluluk; yüzyıllar boyunca oluşan bu birikimi, 21. yüzyılın bilimi, sanatı ve evrensel değerleriyle birlikte düşünerek geleceğe taşımaktır. Elinizdeki bu yayın çalışmasını da bu anlayışla hazırladık. Bursa'nın kültürel hafızasında iz bırakmış değerleri, tarihi mekanları ve bu kente ruh veren isimleri yeniden gün yüzüne çıkarmak istedik.

Amacımız, geçmişten devraldığımız mirası yaşayan, üreten ve paylaşan bir kültürel zemine dönüştürmektir. Bu doğrultuda her sayımızda, şehrimizin edebi birikiminden tarihsel dokusuna, sanatsal değerlerinden yayıncılık mirasına uzanan geniş bir alanı, özenli ve nitelikli bir yaklaşımla sizlerle buluşturmayı sürdüreceğiz.

Osmangazi Belediyesi olarak, Bursa'nın fethinin 700. yılı kapsamında yürüttüğümüz çalışmalarla, kentimizin köklü geçmişini bugünün diliyle yeniden yorumlamayı önemsiyoruz. Bu sayının, kültür ve edebiyat dünyamıza değerli bir katkı sunmasını diliyor; emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Erkan AYDIN
Osmangazi Belediye Başkanı



İLETİŞİM

Santral Garaj Mah Ulubatlı Hasan Blv.
No:10 16140 Osmangazi BURSA
444 16 01 | info@osmangazi.bel.tr

*Bu dergide yer alan yazı ve görsellerin
tüm hakları saklıdır. Kaynak
gösterilerek alıntı yapılabilir.*



Osmanlı Devleti'nin kısa sürede büyüyerek güçlü bir devlet haline gelmesinde kuruluş devri padişahlarının önemi büyüktür. Bu padişahlardan biri olan I. Murad Hudâvendigâr'ın, devletin kurumsal kimliğinin oluşmasında ve merkezi yönetim yapısının güçlenmesinde önemli katkıları vardır. I. Murad, Rumeli'de gerçekleştirdiği fetihlerle Osmanlı Devleti'nin sınırlarını önemli ölçüde genişletmiş ve devleti bölgesel bir güç konumuna yükseltmiştir.

Babası Orhan Gazi, annesi Yarhisar Tekfuru'nun kızı Nilüfer Hatun'dur. 1326 yılında dünyaya geldiğinde I. Murad'ın aynı anneden olma Süleyman adında bir abisi vardı. Daha sonra, başka annelerden olmak üzere Sultan, İbrahim, Halil ve Kasım adında kardeşleri de olmuştur. İzmit'in fethi için sefere çıkmadan önce Orhan Bey, Bursa'yı ve Bey Sancağı'nı 12 yaşındaki oğlu Şehzade Murad'a bırakmıştır. İzmit'in alınmasının ardından I. Murad, Sultanöyüğü (Eskişehir) sancağına gönderilmiştir. Abisi Süleyman da Rumeli'de fetih hareketleri için görevlendirilmiş ve bu coğrafyada başarılı işlere imza atmıştır. Ancak Süleyman'ın zamansız vefatından sonra Şehzade Murad, abisinin yerine güçlü bir birlikle 1357 yılında Rumeli'ye gönderilmiştir. Rumeli'de Edirne'nin çevresindeki kaleleri birer birer fetheden Şehzade Murad, nihayet 1361 yılında Edirne'yi de fethetmiştir.

Şehzadelik döneminde gerçekleştirdiği fetih hareketleri, 1362 yılında babası Orhan Gazi'nin vefatının ardından tahta geçtiğinde de yoğunlaşarak devam etmiştir. Tahta geçtiği ilk yıllarda Karaman Beyliği ve Eretna Beyliği'ni tehdit olmaktan çıkarmak adına Anadolu'ya sefer düzenlemiş ve Ankara'yı Osmanlı topraklarına katmıştır. Bu olay sonrası Anadolu'da topraklar güvence altına alınmış ve civar beylikler tehdit olmaktan çıkmıştır.

Böylelikle I. Murad artık yönünü Balkanlar'a çevirebilmiş ve fetih hareketlerini batıya yöneltmiştir. I. Murad devletleşme yolunda önemli bir adım atarak bazı atamalar yapmıştır. Lalası Şahin Paşa'yı sadrazam olarak, Bursa Kadısı Çandarlı Halil Paşa'yı da kazasker olarak atamıştır. Bu görevlendirmeler devlet bürokrasisinin ilk atamaları olmuş ve beylikten devlete geçişin sembolleri arasında görülmüştür. Bunun dışında Edirne'de Kapıkulu Ocağı kurulmuş ve askeri düzen oluşturulmuştur. Kapıkulu Ocağı içinde Yeniçeri, Topçu ve Acemi Oğlanlar Ocağı kurulmuştur. Böylelikle devlet organlarının teker teker kurulma süreci başlamıştır. Balkanlarda ilerleme devam edince Haçlılar bu akınları durdurmak adına birlik kurmuş ve Osmanlıları durdurmaya çalışmıştır.



Bu kapsamda Balkanlarda Sırp Sındığı, Çirmen ve I. Kosova savaşları yaşanmış ve Osmanlı bu savaşlardan galip ayrılmıştır. Bu savaşlar sonucunda Balkan coğrafyasında Osmanlı varlığı oluşmaya başlamıştır.

I. Kosova Savaşı'nın ardından savaş meydanını dolaşan I. Murad, Miloş Obiliç adında yaralı bir Sırp tarafından hançerlenmiş ve şehit edilmiştir. Savaş meydanında şehit edilen ilk ve tek Osmanlı padişahı olan I. Murad, 27 yıl tahtta kalmış ve Hudâvendigâr, Padişah, Bey ve Hünkâr gibi unvanlarla anılmıştır.



Kosova'daki 1. Murad Türbesi

I. Murad'ın Şehit edildiği yerde de ayrıca bir türbesi bulunmaktadır. Kosova'da bulunan bu türbede her yıl haziran ayında Sultan I. Murad H d vendig r'ın hatirasını yaŐatmak amacıyla anma törenleri düzenlenmektedir.

I. Kosova Savaşı'nın ardından savaş meydanını dolaşan I. Murad, Miloş Obiliç adında yaralı bir Sırp tarafından han erlenmiŐ ve Şehit edilmiştir.

Savaş meydanında Şehit edilen ilk ve tek Osmanlı padişahı olan I. Murad, 27 yıl tahtta kalmış ve H d vendig r, Padişah, Bey ve Hünkâr gibi unvanlarla anılmıştır.

Şehadet Camisi

Murad H d vendig r'ın Bursa'ya yaptığı eserler içinde en önemlilerinden biri de Bey Sarayı'nın karŐısına yaptırmış olduğu Şehadet Camisi'dir. Şehadet Camisi 1366 yılında, tipik Osmanlı sarayı ile camilerin beraber konumlanması geleneğine uygun olarak Bey Sarayı'nın karŐısına inşa edilmiştir. 1855 Bursa depreminde yıkılmıŐ ve uzun süre yeniden ayağa kaldırılamamıŐtır. Bursa Valisi Mahmut Celalettin Paşa 1892 yılında Şehadet Camisi'nin ibadete açılmasını saĐlamıŐtır. Günümüzde de ayakta olan cami, ibadet hayatına ev sahipliği yapmaya devam etmektedir.



Hudâvendigâr Külliyesi

Hudâvendigâr Külliyesi I. Murad tarafından yaptırılmıştır. Külliye cami, medrese, imarethane, zaviye, hamam, çeşme, sıbyan mektebi, misafirhane ve türbe bulunmaktadır. Yapıldığı tarihte şehrin uzağında hâkim bir tepede konumlanmış olan bu külliye bulunduğu yerin adı olan Çekirge İmareti de denmiştir. Yanından kaplıca sularının geçmesi sebebiyle Kaplıca İmareti olarak da bilinmektedir. Külliye tam olarak yapım tarihi bilinmemekle birlikte 1367-1385 yılları arasında yapılmış olabileceği en güçlü ihtimal olarak görülmektedir.

Külliye ait olan bir vakfiye de bu tarihlerin doğruluğunu desteklemektedir.

Hudâvendigâr Camisi'nin çift katlı oluşu ve üst katının medrese olarak kullanılıyor olması Bursa'ya gelen seyyahların da dikkatini çekmiştir. Bu seyyahların en ünlülerinden biri olan Evliya Çelebi, Hudâvendigâr Camisi'ni anlatırken "cennet gibi bir mahallede yapılmış ibret verici süslü bir cami" ifadelerini kullanmıştır.



Evliya Çelebi, caminin üst katının medrese olarak inşa edilip bu amaçla kullanıldığını aktarırken, yapının aynı anda hem ibadet hem de eğitim mekânı olarak işlev görmesini özellikle vurgulamıştır. Ters "T" planlı olarak inşa edilen yapı, erken dönem Osmanlı cami mimarisinin özelliklerini taşımakla birlikte, kendine özgü mimari özelliklerle benzerlerinden ayrılmaktadır.

Üst katının medrese kullanımına uygun olarak odalardan oluşturulmuş olması belirgin bir fark olarak görülmektedir. Bu caminin de I. Murad'ın Bursa'daki yaptırmış olduğu Şehadet Camisi gibi avlusu yoktur. Caminin içerisinde birçok devşirme sütun başlığı kullanılmıştır.

Caminin üst katında bulunan medreseye, camiye girdikten sonra sağından ve solundan yukarı giden merdivenlerden çıkılmaktadır.

Üst kısımda 16 oda bulunmakta ve bu odalar ders için kullanılmaktadır. Külliye'nin en önemli yapılarından biri de I. Kosova Savaşı'nda şehit düşen I. Murad için yaptırılmış olan türbedir. Yıldırım Bayezid tarafından inşa ettirildiği bilinen bu türbe, kare planlı olarak tek kubbeli ve sekiz sütunlu bir galeri alanından oluşmaktadır.

Türbede bugün I. Murad'ın yanı sıra oğlu Yakup Çelebi, torunu Süleyman Çelebi, Süleyman Çelebi'nin oğlu Orhan, I. Bayezid'in oğlu Musa Çelebi ve II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mehmed metfundur.



İmarethane veya aşevi olarak kullanılan bu "L" biçimli, ortasında avlu olan yapı caminin güneybatısında yer almaktadır. Ancak bu yapıya dair bilgiler sınırlıdır. Günümüzde var olan yapı ise II. Abdülhamid zamanında, 1906 yılında yeniden yaptırılmıştır. Daha sonra yine atıl kalan yapı, günümüze yakın bir tarihte restore edilmiş ve kullanıma açılmıştır.



Hamam ve abdesthane kısımları ise caminin doğu kesiminde konumlanmaktadır. Medresede okuyan öğrenciler için yapıldığı tahmin edilen bu kare yapıyı ortası fenerli bir kubbe örtmektedir. Gir-çık Hamamı veya Bekâr Hamamı olarak da bilinen bu yapı, günümüzde de tuvalet ve abdesthane olarak işlevini sürdürmektedir.

Ve son olarak Hudâvendigâr Camisi’nin doğusunda bulunan ve yıllara meydan okuyan bir çınar ağacından söz etmek gerekir. Camiden abdesthaneye doğru giderken bu çınar ağacı, zamana meydan okurcasına ve tüm sessizliğiyle orada durmaktadır. Tam 292 yaşında olan bu çınar öyle mahzun durmaktadır ki bunu anlamak için çınarın diğer kısmına bakmak gerekir. Dışarıdan bakıldığında yıllara meydan okuyan tarafı görülmekte, ancak arka tarafında bambaşka bir manzara sizleri karşılamaktadır. İçi tamamen boş olan bu koca çınar, sadece bir tarafında bulunan dış kabuk ile hayata tutunmaktadır. Hayat mücadelesinin herkesi tükettiği bu çağda, tüm tükenmişliğine rağmen çiçek açan ve hâlen köklerinden aldığı güçle insanlara gölge olabilen bu “Koca Çınar”ı mutlaka görmenizi ve gölgesinde dinlenmenizi tavsiye ediyoruz.



KAYNAKÇA

EYİCE, Semavi; “Hudâvendigâr Külliyesi”, DİA, cilt: 18, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, ss. 290-295.

EVLİYA Çelebi; Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bursa - Bolu - Trabzon - Erzurum - Azerbaycan - Kafkasya - Kırım - Girit, haz: Yücel Dağlı - Seyit Ali Kahraman, cilt: 2, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.

İNALCIK, Halil; “İ. Murad”, DİA, cilt: 31, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, ss. 156-164.

MANTRAN, Robert, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, çev: Server Tanilli, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2016.

ÖZTUNA, Yılmaz; Büyük Osmanlı Tarihi, cilt: 1, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1994.

YAVAŞ, Doğan; “Murad Hudâvendigâr Dönemi Bursa Eserleri”, Sultan I. Murad Hudâvendigâr ve Dönemi, Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2019, ss. 413-423.

